

El llenguatge

El cub, el cup i la bóta

Als dos mots del castellà que tenen la mateixa forma «cubo» corresponen dos mots del català amb una forma —gràfica— diferent, però amb una mateixa pronunciació: cub i cup. Hem dit que hi corresponen, no que hi equivalen. El cultisme cub, que designa una figura geomètrica i la tercera potència, correspon i equival exactament al castellà «cubo». Es el terme d'on han sorgit derivats com cúbic, cubicar, cubicatge, cubisme, cubista, etc. En canvi, si bé cup correspon a l'altre mot del castellà que revesteix també la forma «cubo», en el sentit que pertanyen a la mateixa família etimològica de mots i tots dos són noms primitius del masculí, té actualment un significat força allunyat: tant cup com «cubo» designen un recipient per a contenir líquids, però de forma, construcció i matèria molt diferents. En el seu significat actual, «cubo», com se sap, s'ha de traduir per galleda o poal i el nostre cup és normalment designat en castellà per mitjà del terme «lagar».

Al costat de la forma masculina «cubo» el castellà posseeix la femenina «cuba», més relacionada, pel significat, amb el nostre mot cup, ja que designa un gran recipient per a contenir diversos líquids, principalment vi. Però tampoc no s'ha de traduir «cuba» per cup. Els diccionaris d'equivalències solen proposar bóta, ja que sembla que no hi ha pas gaire diferència entre el significat de «cuba» i el de bóta». Ara; ¿és admissible, tal com n'hi ha que fan avui, de traduir simplement «cuba» per cuba, és a dir, de fer servir el mateix mot que en castellà? No es pot pas dir que aquest mot, usat en català, sigui un castellanisme. El Diccionari Alcover-Moll el recull com un mot autòcton, obtingut del llatí segons una evolució ben normal, però amb una àrea de difusió més aviat reduïda: com a sinònim de bóta només l'indica a Gadesa, a Fraga i a Calaceit. Sembla evident, doncs, que en molts casos, si hom diu cuba per bóta és a causa de la pressió del castellà. En tot cas, ni el Diccionari Fabra ni la Gran Enciclopèdia Catalana no donen entrada a cuba i, com hem dit, els diccionaris d'equivalències (castellà-català), incloent-hi el de Francesc de B. Moll, tampoc no proposen cuba, sinó bóta, com a traducció del castellà «cuba», mot inexistent en el llenguatge d'una bona part dels viticultors de Catalunya.

Albert Jané